

EURON I EKUMENIKEN

Vi är inne i en fascinerande fas av Europas historia. Perioden från renässansen till 1900-talets efterkrigstid ligger bakom oss. Nationalstaten som historiskt fenomen är på väg att tonas ner till förmån för en övernationell politisk gemenskap. Jag kan inte påstå att nationalstatstanken varit till odelad välsignelse. Den har skymt det viktiga faktum att alla människor är skapade av Gud och är lika älskade av Gud. Nationer har tagit monopol på Gud i kampen mot varandra. För mig som kyrkligt aktiv känns tanken på en övernationell gemenskap inte ny. Under större delen av Svenska kyrkans historia har vi ingått i en övernationell gemenskap med en övernationell organisation, ett gemensamt språk, latinet, och en gemensam kyrklig lagstiftning, den kanoniska lagen.

– *Ett fynd, ett fynd*, ropade det andra grävarlaget på Lurö. De hade hittat tretton vikingatida silvermynt, slagna på 1020–1040-talen av fyra olika tyska och två olika danska kungar. Möjligen hade en handelsman grävt ner mynten för att rädda dem undan plundring under något krig, kanske när den norske kungen Harald Hårdråde seglade i Väneren i mitten av århundradet. Glädjen över fyndet var påtaglig. De tjoade och dansade.

Vad som än var skälet till att silverskatten en gång grävdes ner i Lurös jord – vi hade inte hittat resterna av ett dåtida bankkontor eller en dåtida motsvarighet till Forex. Sådant behövdes inte då. Den präglade fursten garanterade med sitt namnchiffer att myntet var av äkta silver. Värdet av silvret fastställdes med hjälp av en av de små vågskålar som vi hittat i vikingatidens gravar. Mynten var gångbara i kraft av sin vikt och kunde delas för att få rätt värde. De behövde inte växlas vid resa från en trakt till en annan. Därför var tyska och danska mynt blandade med varandra i svensk jord.

Den nationella begränsningen av myntens gångbarhet kommer senare och hör samman med nationalstaten. Namnet på våra svensk-nationella mynt har skiftat. Under Gustav Vasas tid var vår myntenhet ören och mark. 1619 kom marken att ersättas av daler och riksdaler, öret av skillingen. Kronan som namn på Sveriges myntenhet kom först 1873. Min morfar, född 1878, kallade konsekvent enkronan för riksdaler och 25-öringen för tolvskilling. Dagens enkrona påminner inte som Oscar II:s om en riksdaler och 25-öringen finns inte längre.

Ibland anar jag i debatten om euron en emotionell bindning till begreppen kronor och ören. Men kronan som myntnamn har alltså en kort historia, inte mer än drygt hundra år. Längre historia har öret, som ju dock i praktiken inte längre fungerar som betalningsmedel. När vi om några år inför euron och ger den en nationell prägel är vi tillbaka i ett system som liknar det vi hade på vikingatiden. Samma mynt gäller gränsöverskridande, men i jämförelse med vikingatiden har den förändringen skett att dessa gränsöverskridande mynt nu skall präglas nationellt och få en nationell prägel.

Vi är inne i en fascinerande fas av Europas historia. Perioden från renässansen till 1900-talets efterkrigstid ligger bakom oss. Nationalstaten som historiskt fenomen är på väg att tonas ner till förmån för en övernationell politisk gemenskap. Jag kan inte påstå att nationalstatstanken varit till odelad välsignelse. Den har skymt det viktiga faktum att alla människor är skapade av Gud och är lika älskade av Gud. Nationer har tagit monopol på Gud i kampen mot varandra.

För mig som kyrkligt aktiv känns tanken på en övernationell gemenskap inte ny. Under större delen av Svenska kyrkans historia har vi ingått i en övernationell gemenskap med en övernationell organisation, ett gemensamt språk, latinet, och en gemensam kyrklig lagstiftning, den kanoniska lagen.

När Peterspenningen från 1204 började uttaxeras i de svenska socknarna var myntenheten inte densamma i de europeiska kyrkoprovinserna. Peterspenningens tid är förbi, men det är en fascinerande tanke att vi är på väg in i en situation där kollektpengarna kommer att räknas i samma myntenhet i Rom som i Stockholm.

– *Vi ger upp vår nationella självständighet*, befarar någon. Jag påstår motsatsen. En gång i tiden sammanföll identiteten med landskapsgränsen, den var till exempel småländsk och västgötsk. Enligt Västgötalagen var böterna i Västergötland lägre för mord på en smålänning än på en västgöte. Nu gäller svensk lag, smålänningar och västgötar är tack och lov lika inför lagen i Sverige. Inte upphörde västgötarna att vara västgötar när Västergötland blev en del av det svenska riket. Dialekt, kulturtraditioner och identitet lever vidare.

Egentligen handlar hela frågan om vårt perspektiv på identitet och gemenskap. Varje provins i Europa har sin kulturella identitet och den upphör inte för att en samordning sker i vissa avseenden. Det är samma sak med Sverige och EU som med Västergötland och Småland. Vi tog en gång steget in i en nationell gemenskap och står nu genom EU i en övernationell gemenskap och kan aktivt påverka utvecklingen. Invandring, miljöfrågor och arbetsmarknad är exempel på frågor som idag måste lösas i ett större sammanhang än nationalstatens. En gemensam valuta är egentligen bara en konsekvens av tillhörigheten till EU på samma sätt som Västergötland och Småland en gång fick gemensam valuta.

Också kyrkligt är vi nu inne i en fascinerande utveckling. Det är bara drygt hundra år sedan Zacharias Topelius i Fältskärens berättelser skrev sin ultraprotestantiska berättelse från 30-åriga kriget om jesuiter som smög omkring med knivar inbyggda i krucifix redo att sticka i ryggen på de protestanter de kunde finna. Idag vet våra kyrkokörer ingen större ära än att få sjunga på en påveaudiens på Petersplatsen. Det har under efterkrigstiden hänt mycket i den ömsesidiga synen på den andre mellan svenska lutheraner och romerska katoliker.

1500-talets kyrkliga motsättningar hade ett samband med nationalstatens framväxt i Nordeuropa. Kyrkan bands till staten, i det tre-konfessionella (romersk-katolskt, lutherskt, reformert) Tyskland på så sätt att furstens religion också skulle vara folkets i de tyska småstaterna. Religionen blev en del av den nationella identiteten också i Sverige. I 1611 års kungaförsäkran förbjöds svenskar att ha något som helst samröre med polacker. De var ju romerska katoliker. Och polske kungen hade den lagliga rätten till den svenska kronan. Var man svensk värnade man den nationella självständigheten genom att vara evangelisk.

Nu ingår Sverige och Italien i samma politiska gemenskap. Dialogen mellan lutheraner och romerska katoliker präglas mer av vilja att hitta det gemensamma än av vilja att vidga klyftan och utså misstänksamhet. Påven Johannes Paulus II hoppades inför millenieskiftet att om det gamla årtusendet var splittringens tid skulle det nya bli enhetens tid. EU och euron är i det sammanhanget inte bara en ekonomisk fråga.

Debatten har i mina ögon alltför mycket präglats av ekonomiska frågor. Med EU och euron som grund kan också den kulturella och ekumeniska utvecklingen växa i en tid då alla krafter av god vilja behöver samordnas i kampen för humanitet, tolerans och respekt för människans gudomliga värde.